

that the flexibility and effectiveness of training programs demonstrate not normative and selective discipline. The conservation of structural logic teaching sample subjects defined as the weight of individual choice for Ukrainian students. A procedure for enactment of lists with the list of training programs for bachelors, masters and doctors in various specialties, including the name and a brief description of subjects, and a list of subjects required for graduation a certain educational level. It is proved that the introduction of individual program / curriculum based on training, range of interests and choice of training dysypiln student is promising to create an innovative approach to the educational process. The analysis of the process of obtaining a certificate of additional student enrolled courses that automatically increases its konkuretospromozhnist the labor market. Determine the process of mastering the necessary professional competencies among them is the ability to communicate in their native and foreign languages, the use of mathematical skills and techniques and information technology and self expression, skill building correct behavior in relationships obtained in the study sample of interdisciplinary courses that provides a reliable foundation for occupational mobility.

Keywords: on-line tutorial; selective discipline; individual plan/graph; jurisdictions.

Рецензенти

О. Александрова – д. філ. н., проф.

С. Редько – к. псих. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 07.10.14

УДК 378: 013.77

Janina Urban

ROK WAŻNYCH JUBILEUSZY – O CZYM PRZYPOMINAJĄ EDUKACJI?

Prezentowane w niniejszym artykule rozważania mają na celu przypomnienie ważnych zadań edukacji, czyli przygotowania młodzieży do życia w strukturach demokratycznych, które wyłoniły się jako możliwość, a zarazem postulat wprowadzenia w państwach Grupy Wyszehradzkiej w wyniku zmiany porządków polityczno-społecznych. Tło rozważań stanowi przypomnienie ważnych dla Polski jubileuszy – 25 rocznicy wkroczenia na drogę wielkiej transformacji, 15-lecia przystąpienia do sojuszu wojskowego NATO i 10-lecia wstąpienia do Unii Europejskiej. Wskazane zadania wpisują się też jako ważne postulaty przebiegającej w latach 2005–2014 Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju ustanowionej przez Zgromadzenie Ogólne NZ.

Słowa kluczowe: demokratyzacja struktur życia społecznego; edukacyjny wymiar zmiany społecznej; kompetencje społeczne i obywatelskie; edukacja do demokracji.

Każdy rok jest rokiem jubileuszy, lecz bieżący rok dla Polski i wszystkich państw Grupy Wyszehradzkiej to rok Jubileuszy szczególnych: 25 rocznica lat po rozpoczęciu wielkiej transformacji, która przejawiała się m.in. procesami integracyjnymi, zakończonymi przed 15 laty (na Słowacji później) przystąpieniem do sojuszu wojskowych (NATO) i zmianą porządków społeczno-politycznych poprzez demokratyzację struktur życia społecznego – pozwalających na wstąpienie przed 10 laty do Unii Europejskiej. Zmiany te znaczący nowe możliwości i zadania dla całych społeczności, ale także nowe wyzwania dla oświaty państw rozpoczynających drogę demokratyzacji – niejednokrotnie „ciężki dar wolności”, jak przywołując Józefa Tischnera określił to Piotr Sztompka (2007, s. 19).

Bieżący rok to także rocznica dla edukacji szczególnie ważna – jest to ostatni rok przypadającej na lata 2005–2014 Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju, nazwanej później także Dekadą Zmiany, którą ustanowiło w 2002 roku Zgromadzenie Ogólne NZ. Oceniało w ten sposób ważną rolę edukacji w przygotowaniu do uświadamiania pozamaterialnych kryteriów rozwoju.

Działo się tak po wielu inicjatywach (wymieniam

za: Morżo, 2006), spośród których jako znaczące przynajmniej wybiórczo wymienić należy: - Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro w roku 1992 roku, na którym opracowana została „Agenda 21”, jeden z najważniejszych dokumentów, związanych ze zrównoważonym rozwojem; - Szczyt Milenijny Organizacji Narodów Zjednoczonych w 2000 roku, na którym zdefiniowane zostały Milenijne Cele Rozwoju, które powinny zostać osiągnięte do 2015 roku; - Światowy Szczyt Ziemi w Johannesburgu w 2002 roku, który stał się okazją do zawiązania nowych form partnerstwa włączających w realizację zrównoważonego rozwoju społeczeństwo obywatelskie, oprócz dotychczasowego ograniczenia do instytucji rządowych.

Ogłoszenie Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju było wynikiem pewnego procesu, w którym wymienione inicjatywy były przygotowane: „Pierwszą powszechnie znaną próbę uściślenia pozamaterialnych kryteriów rozwoju społecznego przyniósł w 1968 roku tzw. raport U Thanta. W późniejszym o 20 lat raporcie Światowej Rady ds. Środowiska i Rozwoju (znanej pod nazwą «Brudtland Commission»), zatytułowanym «Nasza wspólna przyszłość» (WCED, 1987), stwierdzono

wręcz, że czysto ekonomiczne kryteria rozwoju, które nie biorą pod uwagę całego środowiska życia i kosztów społecznych, sprzyjają krótkowzrocznym, szkodliwym, a nawet zagrażającym życiu decyzjom i działaniom politycznym (Hodge, 1997). Symbolicznym wyrazem tej zmiany orientacji było stopniowe wypieranie pojęcia dobrobytu (welfare) przez pojęcie jakości (warunków) życia (quality of life). (...) Nie chodzi też o to, że ludzie czerpią satysfakcję z różnych źródeł, nie tylko z pieniędzy i wygodnego życia (...). W istocie chodzi o samo pojęcie rozwoju. Jeśli ma on być trwały, także w wymiarze ekonomicznym, musi być zrównoważony, tzn. musi uwzględniać pełen bilans kosztów i zysków w zakresie wszystkich cenionych społecznie wartości (...)" (Czapiński, 2002, s. 357-358), a pojęcie to uwzględnione jest w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Definicja zrównoważonego rozwoju w dzisiejszym użyciu funkcjonuje jako: „Proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom” (Morżo, 2006). W tym ujęciu została sformułowana w 1987 roku w Raporcie Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju, a zawartej w niej wizji rozwoju – uwzględniającej populację ludzką, świat zwierząt i roślin, ekosystemy, zasoby naturalne Ziemi – w uszczegółowieniu dotyczącym ludzkiej populacji wskazuje też prawa człowieka, edukację dla wszystkich i dialog międzykulturowy (tamże).

Z rocznicami ważnymi bezpośrednio dla społeczności krajów Grupy Wyszehradzkiej wydarzeniami i ich konsekwencjami wiążą się też zadania dla edukacji, a edukacyjny wymiar zmiany społecznej jest wymieniany na równi z socjologicznym, i psychologicznym jako podstawa trafnej diagnozy skutków przemian na poziomie makro i mikro (Brzeziński, Kwieciński, 2000, s. 5). Uprzedzając próbę wskazania wymiarów edukacyjnych zmiany spójrzmy, jaki wymiar społeczny jest jej przypisywany: „Tytułowy bilans zmian sugeruje pełne i gruntowne podsumowanie, zestawienie zysków i strat, rachunek kosztów i korzyści. Jeśli jednak mówimy o bilansie 25 lat życia kraju, to w znaczeniu metaforycznym (...)” (Grabowska, 2014, s. 7). Bowiem taki „megabilans, jeśli w ogóle możliwy do wykonania, byłby przedsięwzięciem niezmiernie złożonym i na pewno znacznie przekraczającym nasze zamierzenia” (tamże, s. 7), a w grę wchodzi trudność bardziej zasadnicza – przemiany zapoczątkowane w 1989 roku miały bezprecedensowy zakres i głębokość – mówi się o triple transformation – potrójnej transformacji: demokratyzacji – urynkowaniu – budowaniu państwa (tamże, s. 7)⁷.

„Do tych wskazanych aspektów «wielkiej zmiany» trzeba by jeszcze dodać militarny (zmiana sojuszy wojskowych i przystąpienie do NATO) oraz przede wszystkim kulturowy, związany z otwarciem na Zachód oraz z demokracją i wolnością, jaką ona niesie. Ponadto te kompleksowe procesy należałoby badać i analizować na różnych poziomach (makrosystemu, instytucji i ludzi) oraz w różnych obszarach życia społecznego (w polityce, gospodarce, kwestiach społecznych, kulturze)” (tamże, s. 8).

Podstawą wyznaczania standardów europejskich, jest aksjologia, którą ujawniły dyskusje towarzyszące pracom nad „Konstytucją dla Europy”, a która: „Zawiera zarówno wartości «liberalne», wyrażone w wartości wolności, jak i wartości «komunitarystyczne» skonceptualizowane w wartość solidarności” (Bunikowski, 2006, s. 3). Pomimo, że nie stanowiła wiążącego prawa i niewiadomy był jej los, dyskusje dotyczące jej postaci wносиły nowe treści do aksjologii prawa konstytucyjnego Unii Europejskiej, określonej głównie przez Traktat z Maastricht (tamże, s. 6)⁸. Wzmocnienie dyskutowanej aksjologii Konstytucji dla Europy stanowiła Karta Praw Podstawowych, której systematyka determinuje hierarchię wartości, we wskazywanej kolejności (tamże, s. 3)⁹: godność, wolność, równość i solidarność. Kolejno zatem godność jako esencja humanizmu, wolność jako respektowanie idei liberalnych oraz gwarantujące tendencje integracji społecznej – równość i solidarność. Wartości te reprezentują prawa, których pozycję międzynarodowa legitymizacja praw człowieka doprowadziła w zasadzie do uznania „za dominującą w stosunku do praw obywatela” (Trzeciński, 2006, s. 231).

Z akceptacji wolności, godności oraz podmiotowego uczestnictwa człowieka w życiu społecznym – tych niekwestionowane najważniejszych wartości – wyrasta istota zasady pomocniczości, a tego typu organizacji uczestnictwa na poziomie życia społecznego odpowiadają (Świątkiewicz, 2004, s. 40): pluralizm, demokracja i decentralizacja. Są one konsekwencją organizacji życia społecznego według zasady subsydiarności: „Pluralizm polega na ich wielości i różnorodności wyrastającej z potrzeb i woli organizowania się ludzi. Decentralizacja oznacza między innymi prawo podejmowania decyzji na odpowiednich szczeblach organizacji życia społecznego. Natomiast demokracja łączy się ze swobodą uczestnictwa i udziału w podejmowaniu decyzji” (tamże, s. 40). Gotowość do życia w takim społeczeństwie czy wartości tego typu porządków nie są sprawą ewidentną. Przede wszystkim zaś potrzebna jest znajomość praw. Zgromadzenie Ogólne ONZ ogłosiło Rok 2009

⁷ Autorka podaje za: C. Offe, *Capitalism by Democratic Design? Democratic Theory Facing the Triple Transition in East-Central Europe*. (W:) G. Lengyel, C. Offe and J. Tholen (eds): *Economic Institutions, Actors and Attitudes: East Central Europe in Transition*. Budapest and Bremen 1992, s. 14.

⁸ „Traktat z Lizbony jest «dzieckiem» Konstytucji dla Europy: nie tylko na gruncie tych samych lub identycznych przepisów prawnych, instytucjonalnych i strukturalnych środków oraz mechanizmów władzy i funkcjonowania Unii Europejskiej, ale także na gruncie aksjologii” (Bunikowski, 2008, s. 321).

⁹ Godność poddana jest aprecjacji (art. II-61), jest nienaruszalna, musi być szanowana i chroniona (tu i dalej charakteryzują za tamże, s. 3).

Międzynarodowym Rokiem Nauczania o Prawach Człowieka, czyniąc obowiązkiem państwa promocję praw człowieka i podstawowych wolności oraz znaczenie krajowych i regionalnych odrębności, jak również historycznych, kulturowych i religijnych uwarunkowań bez względu na ustrój polityczny, ekonomiczny i kulturowy (Międzynarodowy...).

W rzeczywistości polskiej wątek przygotowania młodzieży do życia w demokratycznym państwie w postulatach pedagogów pojawiał się od lat 90. (m.in. Kwieciński 1995). W tym zakresie oczekiwania należało wiązać ze szkołą. Na początku lat 90. Tadeusz Lewowicki wskazywał: „Procesy zachodzące w makroskali, w wymiarze ogólnospołecznym, przenoszone są na grunt instytucji oświatowych. Demokratyzacja, decentralizacja, uspołecznienie i samorządowość, swoista humanizacja stosunków społecznych, przenikają do rzeczywistości oświatowej w postaci zmian relacji między nauczycielami i uczniami, a także między uczniami w ramach ich społeczności szkolnych. (...) Pojawiają się idee pedagogiki humanistycznej, oświaty alternatywnej, pedagogiki dialogu (...)” (Lewowicki, 1992, s. 24). Wprowadzona już na początku lat 90. reforma szkolnictwa miała gwarantować tworzenie się procesu uspołeczniania się szkół na mocy nowej ustawy o systemie oświaty, a jej celem miała być służba na rzecz społeczeństwa, polegająca m.in. na maksymalizowaniu potencjału rozwojowego ucznia, nauczyciela i rodziców (Śliwerski, s. 44-45). Nieudane w tym kierunku próby, wręcz uwstecznienia – tym bardziej – wymagały zainteresowania i zachodu. Nowe wyzwania – przygotowanie do bycia obywatelem i życia w demokratycznym społeczeństwie obywatelskim – nie były jednak oczywiste ani w państwach „starej” Unii, o czym świadczy ogłoszenie przez Radę Europy roku 2005 Europejskim Rokiem Edukacji Obywatelskiej, a w dwadzieścia lat po ustanowieniu obywatelstwa unijnego na mocy Traktatu z Maastricht, Parlament Europejski ustanowił rok 2013 Europejskim Rokiem Obywateli.

Myślenie o edukacji w Unii Europejskiej jest wielotorowe – zauważa Michał Sitek (2009, s. 275) i wskazuje na możliwość wyróżnienia dwu podstawowych dyskursów edukacyjnych – symboliczny wspólnototwórczy (dawniejszy lecz nadal silnie obecny) i nowszy wiążący edukację i szkolenia z ideą jednolitego rynku: „Swoją obecność zaznaczył on już pod koniec lat 80., jednak przełomowe znaczenie dla jego wzmocnienia miało przyjęcie w 2000 roku tzw. strategii lizbońskiej, w której edukację i szkolenia uznano za podstawę budowania wzrostu gospodarczego oraz umacniania spójności społecznej. Główne miejsce w tym dyskursie

zajmuje perspektywa uczenia się przez całe życie. (...) Podejście to stawia w centrum efekty uczenia się, czyli to, co uczący się wie, rozumie i co jest w stanie zrobić (w odróżnieniu od tradycyjnego skupiania uwagi na treściach kształcenia), a co tylko częściowo jest efektem szkolnictwa” (tamże, s. 275).

Jak ważne jest wdrażanie i uświadamianie podstaw demokracji w szkole świadczy przeprowadzony w połowie lat 90. w Hiszpanii – kraju budującym demokrację – eksperyment wskazujący, że uświadomienie struktur demokratycznych takie zachowania kreuje (Olivares, Sanchez). Do umiejętności wykorzystywania demokracji – przede wszystkim te cechy badacze wielokulturowości będą skłonni podkreślać – potrzebna jest świadomość struktur demokratycznych. Przynajmniej świadomość ich umiejscowienia czy możliwości umiejscawiania, jak tego typu związki ujawniły przeprowadzone – w nawiązaniu do wspomnianego eksperymentu – w połowie lat 90. badania komparatystyczne na pograniczu (Ogrodzka-Mazur, Urban, 1996). Autonomia łączy się nieodzownie z demokratyzacją struktur i ich świadomość jest jedynym sposobem przygotowania. „Analitycy reform uważają, że – pisze Bogusław Śliwerski – nośnikiem takiej zmiany w szkole może być tylko nauczyciel lub jej dyrektor, który jest głęboko przekonany o możliwości zmian i wprowadza je zgodnie ze swą pozycją i kompetencjami” (Śliwerski, 2013, s. 136).

W Europejskich Ramach Odniesienia „kompetencje społeczne i obywatelskie” znalazły się pośród ośmiu dziedzin kompetencji kluczowych i one właśnie wykazują szczególny związek z różnorodnością kulturową (Rabczuk, 2012, s. 352). Są one definiowane jako „kompetencje osobowe, interpersonalne i międzykulturowe obejmujące pełny zakres zachowań przygotowujących osoby do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym, szczególnie w społeczeństwach charakteryzujących się coraz większą różnorodnością, a także rozwiązywania konfliktów w razie potrzeby. Kompetencje obywatelskie przygotowują osoby do pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim w oparciu o znajomość pojęć i struktur społecznych i politycznych oraz poczuwanie się do aktywnego demokratycznego uczestnictwa”¹⁰. Kompetencje obywatelskie zalicza się do kompetencji kluczowych i ich rozwijanie traktuje się jako niezbędne, jako ogół podlegających „transferowi i wielofunkcyjnej wiedzy, umiejętności i postaw niezbędnych każdej jednostce do jej samorealizacji i rozwoju osobistego, integracji społecznej oraz życia zawodowego. Należy je osiągnąć w okresie kształcenia obowiązkowego lub szkolenia. Powinny one stanowić podstawę edukacji i szkolenia przez całe życie”¹¹.

¹⁰ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie Dz.U.L 394/10 z 30.12.2006. (za: tamże, s. 355).

¹¹ Commission européenne, Mise en oeuvre du programme de travail „Education et Formation 2010” Groupe de travail B „Competences clés. Les compétences clés pour l'apprentissage tout au long de la vie. Cadre européen de référence”, Novembre 2004, <http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010> (10.11.2011). (za: tamże, s. 352 – tłum. autor artykułu).

Zatem wskazane kompetencje zgodne są z postulatami edukacji dla zrównoważonego rozwoju, która w praktyce oznacza o wiele więcej niż tylko edukację ekologiczną. Obejmuje także: prawa człowieka, rozwiązywanie konfliktów, dobre rządy, gospodarkę, kulturę i sztukę. (...) EZR wykracza daleko poza formalne systemy edukacyjne, natomiast powinna wywierać na nie wpływ, znajdując odzwierciedlenie w podręcznikach, programach i metodach nauczania” (Morzoł, 2006). Niewątpliwie prawa człowieka i – jak już

wskazano – dialog międzykulturowy będące podstawą kompetencji obywatelskich w demokratycznych społecznościach i niewątpliwie instytucje oświatowe, tak jak szkoła, powinny je podejmować: „Szkoła o mechanizmach demokratycznego funkcjonowania staje się szansą (...)” (Śliwerski, 2013, s. 316), zaś w kontekście przywołanego tu eksperymentu demokratyzacja wszelkich placówek dla młodzieży staje się postulatem.

Literatura

1. **Brzeziński J., Kwieciński Z.:** Uwagi wprowadzające. W: J. Brzeziński, Z. Kwieciński (red.): Psychologiczno-edukacyjne aspekty przesilenia systemowego. Wyd. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2000.
2. **Bunikowski D.:** Podstawy aksjologiczne Konstytucji dla Europy. Publikacja 27.01.2006 www.racjonalista.pl/kk.php/s,4576, 25.02.2011.
3. **Bunikowski D.:** Podstawy aksjologiczne Konstytucji dla Europy. „Roczniki Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu” 2008, nr 7. <http://bazekon.icm.edu.pl>, 19.11.2014.
4. **Czapiński J.:** Quo vadis homo? (W:) M. Marody (red.): Wymiary życia społecznego. Polska na przełomie XX i XXI wieku. Scholar, Warszawa 2002
5. **Grabowska M.:** Nasze 25 lat wolności. Wprowadzenie. (W:) M. Grabowska i B. Roguska (red.): 25 lat wolności – bilans zmian. CBOS, Warszawa 2014.
6. **Kwieciński Z.:** Edukacja wobec wyzwań demokracji. Referat programowy otwierający obrady II Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego „Wychowanie na co Dzień” 1995, nr 7-9 (22-24).
7. **Lewowicki T.:** Oświata w okresie transformacji ustrojowej. „Edukacja” 1992, nr 2.
8. **Międzynarodowy Rok Nauczania o Prawach Człowieka 2009.**
<http://www.unic.un.org.pl/aktualnosci.php?news=1354&wid=18&year=2009>, 20.07.2013
9. **Morzoł I.:** UNESCO a Zrównoważony Rozwój. Polski Komitet ds. UNESCO, <http://www.unesco.pl>, 20.04.2014. Referat wygłoszony w formie prezentacji multimedialnej podczas II Konferencji Ekologicznej w Warszawie 30 marca 2006, a w kolejnych latach kilkakrotnie aktualizowany na potrzeby tej publikacji elektronicznej (tamże).
10. **Ogrodzka-Mazur E., Urban J.:** Kształtowanie postaw demokratycznych w procesie edukacji młodzieży z Pogranicza. W: T. Lewowicki, B. Grabowska (red.): Społeczności pogranicza – wielokulturowość – edukacja. Wyd. Uniwersytet Śląski, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, Cieszyn-Warszawa 1996.
11. **Olivares I. C., Sanchez C. M.:** Teaching for Democracy in Spain. „International Review of Education” 1995, Volume 41, Nos 3–4.
12. **Rabczuk W.:** Kompetencje kluczowe i ich komponent międzykulturowy. W: A. Szczurek-Boruta, E. Ogrodzka-Mazur, (red. nauk.): Poza paradygmaty. Pedagogika międzykulturowa. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu. T. 2., Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2012.
13. **Sitek M.:** Europeizacja edukacji i przez edukację. W: J. Kurczewska, H. Bojar (praca zbiorowa pod red.): Wyciskanie Brukselki? O europeizacji społeczności lokalnych na pograniczach. Wyd. Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 2009.
14. **Sztompka P.:** Zaufanie i współpraca. Fundament rozwoju Polski. W: W poszukiwaniu kompasu dla Polski. Po II Kongresie Obywatelskim, IBnGR, Gdańsk 2007. http://www.kongresobywatelski.pl/wp-content/uploads/2009/08/kongres_obywatelski_ii_pdf_Piotr_Sztompka.pdf, 05.12.2011.
15. **Śliwerski B.:** Diagnoza uspołecznienia publicznego szkolnictwa III RP w gorsecie centralizmu. Impuls, Kraków 2013.
16. **Świątkiewicz W.:** Więzy sąsiedzkie i życie publiczne. W: M. S. Szczepański, A. Śliz (praca zbiorowa pod red.): Obywatel w lokalnej społeczności. Studia i szkice socjologiczne. Wyższa Szkoła Zarządzania i Nauk Społecznych w Tychach, Uniwersytet Opolski, Śląskie Wydawnictwa Naukowe WSZiNS, Opole-Tychy 2004.
17. **Trzeciński K.:** Obywatelstwo w Europie. Z dziejów idei i instytucji. Fundacja Studiów Międzynarodowych, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2006.

Яніна Урбан

РІК ВАЖЛИВИХ ЮВІЛЕЇВ – ПРО ЩО НАГАДУЄ ОСВІТА?

Представлені у цій статті міркування покликані нагадати про важливі освітні завдання, які полягають у підготовці молодих людей до життя в демократичних структурах, які виникли як можливість, а згодом і як вимога до країн Вишеградської групи відповідно до політичних та суспільних змін. Республіка Польща святкує важливі події: 25-у річницю початку політичних трансформацій, 15-у річницю приєднання до воєнного альянсу НАТО і 10-у річницю вступу до Європейського Союзу. Ці завдання, також, ма-

ють відношення до Десятиліття освіти для сталого розвитку (2005-2014), проголошеного Генеральною Асамблеєю ООН.

Ключові слова: демократизація соціальної та політичної структури; освітній вимір суспільних змін; соціальні і громадянські тенденції; освіта для демократії.

Yanina Urban

THE YEAR OF VERY IMPORTANT ANNIVERSARY CELEBRATIONS – REFERENCE TO EDUCATION

The article attempts to address the objective of education and important tasks to be accomplished in terms of preparing young people to manage their lives in democracy. Democracy turned out to be an opportunity, consequently a stipulation in the Visegrad Group countries due to political and social changes. Poland celebrates significant events; namely 25th anniversary of the beginning of political transformation, 15th anniversary of joining military alliance NATO, and 10th anniversary of its accession to the European Union. The tasks cover postulates valid for the Decade of Education for Sustainable Development 2005–2014, established by the UN General Assembly.

Key words: democratization of social and political structures; educational dimension of social changes; social and civic trends; education for democracy.

Рецензенти

С. Сисоева – д.п.н., проф., чл.-кор. НАПН України

С. Мешальські – д.н. у галузі пед., проф.

Стаття надійшла до редакції 22.11.14

УДК 378.091

Ольга Кузьменко

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

Проаналізовано зміну пріоритетів діяльності сучасних університетів під впливом глобалізації, яка призвела до лібералізації вищої освіти; осмислено кризу сучасного університету, яка зумовлена втратою ним традиційної орієнтації на державу та гумбольдтівських ідеалів; наголошено на новій регіональній ролі університетів і необхідності перетворення їх на центри створення та трансферу інновацій.

Ключові слова: посткласичний Університет; лібералізація вищої освіти; глобалізація; інновації; академічний капіталізм.

Вступ. Самовизначення сучасного (посткласичного) Університету та пошук його нових місій здійснюється у межах трикутника знань: «освіта – наука – бізнес» (або, за іншим визначенням, «освіта – наука – інновації»). Такі міждержавні суб'єкти, як Європейський Союз, трактують співробітництво у цих сферах як джерело оновлення регіону і метод подолання бар'єрів на шляху його розвитку в рамках державних меж. Відповідно постановам ЄС ключовими завданнями у сфері вищої освіти сьогодні є: стимулювання розвитку антрепренерських, креативних та інноваційних здібностей в усіх дисциплінах і на всіх рівнях підготовки; посилення трансферу знань інфраструктур інститутів вищої освіти і збільшення їх здатності започатковувати старт-апи та спін-оффи; підтримка та заохочення партнерства з бізнесом як ключової діяльності інститутів вищої освіти; стимулювання систематичного впливу вищих навчальних закладів на локальний та регіональний розвиток (Supporting growth and jobs, 2011, p.8). Одним із найяскравіших прикладів формування триєдності «освіта – наука – бізнес» на сьогодні є Кремнієва долина

(Каліфорнія), у якій знаходиться більше, ніж 250 компаній, що спеціалізуються на інформаційно-комунікаційних технологіях, програмному забезпеченні, мобільному зв'язку, біотехнологіях тощо. Процвітання цього технологічного центру (ринкова вартість компаній становить близько 500 мільярдів доларів, щорічний обіг – 170 мільярдів доларів) багато в чому зобов'язане унікальному партнерству між університетами та бізнесом. Так, за свідченнями Дж. Воз та Г. Драйдена, сьогодні половина інновацій Кремнієвої долини винайдені та впроваджені компаніями, що засновані при Стенфордському університеті (Драйден Г., Воз Дж., 2005, с.51).

Метою даної статті є здійснення соціально-філософського аналізу зміни завдань та пріоритетів діяльності сучасних університетів, які окрім традиційних для них видів діяльності (освітньої, наукової та культурної) у ХХІ ст. починають все більш активно займатися продукуванням та трансфером інновацій.

Переосмислення регіональної ролі сучасних університетів. Аналіз сучасних тенденцій засвідчив,